

NR **7**
2018
ROCZNIK VII

THE JOURNAL OF THE DEPARTMENT OF SOCIAL SECURITY

SOCIAL SECURITY. THEORY, LAW, PRACTICE

ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE
TEORIA, PRAWO, PRAKTYKA

UNIwersytet Warszawski

ZABEZPIECZENIE SPOŁECZNE
Teoria, Prawo, Praktyka

Rada Programowa

József Hajdú, prof., Uniwersytet Szeged, Węgry
Inetta Jedrasik-Jankowska, prof., Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski, Polska
Yves Jorens, prof., Uniwersytet w Gandawie, Belgia
Nicole Kerschen, prof. Uniwersytet w Paryżu, Francja
Miroslaw Księżopolski, prof., Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski, Polska
Simon Roberts, prof., Uniwersytet w Nottingham, Wielka Brytania
Beata Samoraj-Charitonow, dr, Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski, Polska
Krassimira Sredkova, prof., Uniwersytet w Sofii, Bułgaria
Tadeusz Szumlicz, prof., Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Polska
Andrzej M. Świątkowski, prof., Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska
Jerzy Wratny, prof., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Polska

Recenzenci współpracujący

Bożenna Balcerzak-Paradowska, prof., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Polska
Zofia Czepulis-Rutkowska, dr, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Polska
József Hajdú, prof., Uniwersytet Szeged, Węgry
Inetta Jedrasik-Jankowska, prof., Wydział Prawa i Administracji, Uniwersytet Warszawski, Polska
Yves Jorens, prof., Uniwersytet w Gandawie, Belgia
Nicole Kerschen, prof. Uniwersytet w Paryżu, Francja
Miroslaw Księżopolski, prof., Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski, Polska
Grażyna Magnuszewska-Otulak, dr, Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski, Polska
Simon Roberts, prof., Uniwersytet w Nottingham, Wielka Brytania
Beata Samoraj-Charitonow, dr, Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski, Polska
Krassimira Sredkova, prof., Uniwersytet w Sofii, Bułgaria
Andrzej M. Świątkowski, prof., Uniwersytet Jagielloński, Kraków, Polska
Tadeusz Szumlicz, prof., Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Polska
Jerzy Wratny, prof., Instytut Pracy i Spraw Socjalnych w Warszawie, Polska
Cezary Żołędowski, prof., Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski, Polska
Maciej Żukowski, prof., Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu, Polska

Kolegium redakcyjne

Redaktor naczelna: *prof. dr hab. Gertruda Uścińska*
 Redaktor: *mgr Beata Kaczyńska*
 Redaktor statystyczny: *dr Zofia Szweda-Lewandowska*

Redaktor tematyczny

Redaktor numeru: *prof. dr hab. Gertruda Uścińska*
 Sekretarz redakcji: *mgr Kamil Berrabal*
 Sekretarz numeru: *mgr Beata Kaczyńska*

Adres redakcji**Zabezpieczenie Społeczne. Teoria, Prawo, Praktyka.**

Instytut Polityki Społecznej UW, 00-927 Warszawa, ul. Nowy Świat 67
 tel./fax +48 22 826-66-52; +48 22 552-02-86
 e-mail: zeszyty Naukowe zss@gmail.com <http://www.ips.uw.edu.pl/o-ips/zss/strona-5.html>

Numer sfinansowany przez Instytut Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego.

Wersja papierowa jest pierwotną wersją czasopisma. Wszystkie teksty są recenzowane.

Artykuły zamieszczone w czasopiśmie wyrażają opinie własne autorów.

© by Instytut Polityki Społecznej Uniwersytet Warszawski

ISSN 2299-2332

Projekt okładki: Krzysztof Janek

Skład i łamanie: Ewa Ryczywolska

Druk i oprawa:
 Dom Wydawniczy ELIPSA
 ul. Inflancka 15/198, 00-189 Warszawa
 tel./fax 22 635 03 01, 22 635 17 85
 e-mail: elipsa@elipsa.pl, www.elipsa.pl

Spis treści

Gertruda Uścińska Od redaktor naczelnej pisma „Zabezpieczenie Społeczne. Teoria, Prawo, Praktyka”	5
Gertruda Uścińska Foreword by the General Editor of the Journal „Social Security. Theory. Law. Practice”	7
STUDIA I PROBLEMY	
Gertruda Uścińska Kierunki ewolucji polskiego systemu emerytalnego	9
Piotr Linke Pracownicze plany kapitałowe – zachęta do oszczędzania i wsparcie dla przyszłych świadczeń emerytalnych	16
Gertruda Uścińska, Dorota Bieniasz Prawo do emerytury z FUS po obniżeniu wieku emerytalnego	29
Paweł Kaleta Polscy młodzi bogowie? Brexit a brytyjski system emerytalny i zabezpieczenie społeczne Polaków w zakresie emerytur w Zjednoczonym Królestwie	38
ARTYKUŁY RECENZYJNE / RECENZJE / NOTY RECENZYJNE	
Mirosław Książkowski Zofia Czepulis-Rutkowska, Instytucje zabezpieczenia społecznego osób starszych na tle przeobrażeń państwa opiekuńczego	53
Patryk Kałowski Marek Pogonowski, Bezpieczeństwo socjalne w aspekcie działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych	57
KRONIKA WYDARZEŃ	
Dorota Głogosz Brexit i jego skutki dla systemów zabezpieczenia społecznego	62
NOWOŚCI WYDAWNICZE	
Hanna Suchenek Przegląd krajowych i zagranicznych nowości wydawniczych	70

Table of Contents

Gertruda Uścińska Foreword by the General Editor of the Journal „Social Security. Theory. Law. Practice”	7
STUDIES AND PROBLEMS	
Gertruda Uścińska Old-age pension entitlements after lowering the retirement age in Poland	9
Piotr Linke Employee Capital Plans – Incentive for Savings and Support for Future Retirement Pension Benefits	16
Gertruda Uścińska, Dorota Bieniasz Old-age pension entitlements after lowering the retirement age in Poland	29
Paweł Kaleta „Young Polish Gods?” Brexit, the British pension system, and pensions of Poles in the United Kingdom	38
BOOK REVIEWS	
Mirosław Księżopolski Zofia Czepulis-Rutkowska, Social security institutions for the elderly at the background of the welfare state changes ...	53
Patryk Kałowski Marek Pogonowski, Social security in the context of the activity of the (Polish) Social Insurance Institution	57
THE CHRONICLE OF EVENTS	
Dorota Głogosz Brexit and its effects for social security systems	62
NEW PUBLICATIONS	
Hanna Suchenek Review of new Polish and foreign publications	70

Od redaktor naczelnej pisma „Zabezpieczeni Społeczne. Teoria, Prawo, Praktyka”

GERTRUDA UŚCIŃSKA

Instytut Polityki Społecznej, Uniwersytet Warszawski

Przekazujemy do rąk Czytelników siódmy numer Zeszytów Naukowych Zakładu Zabezpieczenia Społecznego Instytutu Polityki Społecznej Uniwersytetu Warszawskiego *Zabezpieczeni Społeczne. Teoria, Prawo, Praktyka*. Tym razem jego tematem wiodącym są zagadnienia dotyczące polskiego systemu emerytalnego.

W ostatnich latach następuje zmiana konstrukcji polskiego systemu emerytalnego wobec regulacji prawnych wprowadzonych w 1999 r., które zapoczątkowały reformy tego obszaru zabezpieczenia społecznego. Zmiany dotyczą m.in. tzw. II filara kapitałowego (otwarte fundusze emerytalne). Zmierzają one do likwidacji tego segmentu polskiego systemu emerytalnego.

Ostatnie zmiany to obowiązywanie od 1 października 2017 r. ustawy z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, która przywróciła wiek emerytalny wynoszący co najmniej 65 lat dla mężczyzn oraz co najmniej 60 lat dla kobiet. Wcześniej wiek ten podniesiono do 67 lat zarówno dla mężczyzn, jak i dla kobiet, tłumacząc to niekorzystnymi zjawiskami demograficznymi, m.in. starzeniem się populacji, przesunięciem wieku zawierania małżeństw i niską dzietnością, oraz kryzysem gospodarczym z lat 2008/2009. Zjawiska te dotyczą nie tylko Polski, ale również innych krajów europejskich i pozaeuropejskich.

Pierwszy tekst w dziale *Studia i Problemy* przybliżył w skróciowym ujęciu kierunki ewolucji polskiego systemu emerytalnego w Polsce po 1999 r. Wskazuje się w nim główne zmiany w systemie, jakie nastąpiły w ostatnich dwóch dekadach i propozycje dalszych rozwiązań.

Drugi tekst prezentuje główne cele i założenia planowanego nowego instrumentu systemu emerytalnego – pracowniczych planów kapitałowych. W lipcu 2016 r. wicepremier Mateusz Morawiecki przedstawił założenia dotyczące pracowniczych planów kapitałowych. W lutym 2017 r. program został oficjalnie przyjęty przez Komitet Ekonomiczny Rady Ministrów, a pod koniec maja br. stworzony został roboczy projekt ustawy o pracowniczych planach kapitałowych.

W Polsce tylko około 20% obywateli przyznaje się do posiadania jakichkolwiek oszczędności. Reszta przeznaczając zarobione pieniądze na konsumpcję, nie myśli o przyszłości. W ten sposób osoby te po osiągnięciu wieku emerytalnego będą mogły liczyć wyłącznie na świadczenie z pierwszego filara emerytalnego. Rząd chciałby zmienić tę sytuację i nauczyć Polaków oszczędzania przez wprowadzenie pracowniczych planów kapitałowych. Dzięki temu programowi każda osoba zatrudniona będzie mieć szansę na systematyczne oszczędzanie dodatkowych środków na emeryturę. Czy to zadziała, zależy będzie od tego, jak będą ostatecznie wyglądać pracownicze plany kapitałowe.

Od 1 października 2017 r. obowiązują przepisy nowej ustawy o emeryturach i rentach z FUS, na mocy której powszechny wiek emerytalny został obniżony do co najmniej 60 lat dla kobiet

i co najmniej 65 lat dla mężczyzn. Następny artykuł w tym dziale analizuje prawo do emerytury w kontekście tej zmiany legislacyjnej.

Brexit, czyli proces wystąpienia Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej z Unii Europejskiej, przyniesie różne konsekwencje dla mieszkających tam Polaków. Prawa, z których nasi obywatele korzystają, niestety nie posiadają statusu „praw nabytych” w rozumieniu prawa międzynarodowego. Dlatego są przedmiotem negocjacji w ramach tego procesu.

Kolejny tekst numeru przedstawia obecny stan brytyjskiego systemu zabezpieczenia społecznego w odniesieniu do świadczeń emerytalnych Polaków. Brak porozumienia w zakresie zabezpieczenia społecznego w procesie negocjacji będzie miał negatywne konsekwencje dla naszych rodaków przebywających w Wielkiej Brytanii. Istnieją jednak podstawy do ostrożnego optymizmu w kwestii gwarancji utrzymania posiadania omawianych praw.

Aby przybliżyć czytelnikom nowe pozycje literatury z szerokiego obszaru problemów odnoszących się do zabezpieczenia społecznego, w części *Artykuły recenzyjne/Recenzje/Noty recenzyjne* prezentujemy dwie nowe pozycje wydawnicze. Jedną poświęcono instytucjom zabezpieczenia społecznego osób starszych na tle dokonujących się przekształceń państwa opiekuńczego, a drugą bezpieczeństwu socjalnemu w aspekcie działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Z kolei w *Nowościach Wydawniczych* zamieszczamy informacje o nowych – polskich i obcojęzycznych – wybranych książkach i artykułach z obszaru polityki społecznej, w tym pracy i zabezpieczenia społecznego, opublikowanych w ostatnich dwóch latach.

Nie zapominamy także o konferencjach, debatach i spotkaniach, na których porusza się i dyskutuje o aktualnych problemach z zakresu zabezpieczenia społecznego. W dziale *Kronika Wydarzeń* zamieszczamy sprawozdanie z przebiegu międzynarodowego seminarium poświęconego skutkom wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej dla systemów zabezpieczenia społecznego. Referenci, wybitni przedstawiciele nauki i eksperci z zakresu zabezpieczenia społecznego, rozważali możliwe scenariusze tego wyjścia i ich skutki prawne, finansowe i społeczne dla systemów zabezpieczenia społecznego.

Zachęcamy do współpracy studentów, doktorantów i wyższą kadre akademicką uczelni polskich i zagranicznych przy tworzeniu kolejnych numerów Zeszytów Naukowych. Zapraszamy do lektury zarówno bieżącego numeru pisma, jak i następnych, które będą poświęcone nie mniej ważnym wydarzeniom oraz ich uwarunkowaniom i szeroko postrzeganym skutkom.

Foreword by the General Editor of the Journal „Social Security. Theory. Law. Practice”

GERTRUDA UŚCIŃSKA

The Institute of Social Policy of the University of Warsaw

We are glad to present our readers with the 7th issue of the Journal issued by the Social Security Department of the University of Warsaw, entitled *Social Security. Theory. Law. Practice*, which covers in its scope the theoretical, legal and practical aspects of the broadly-conceived social security. This Journal is a result of the sustained engagement and initiative on the part of students, graduates, Ph.D. students as well as social policy and social security scholars, postulating in their activity and scholarly work the need for a broad and complex approach to social security in its different aspects and dimensions, both national and European. The main focus of the 7th issue of the Journal is on the old-age pension scheme, in particular the reforms of the pension scheme in Polish legal system.

In recent years Polish pension scheme underwent some major modifications, in particular with reference to the so-called second pillar (Open Pension Funds, OFE) of the system. The introduced changes lead to a gradual liquidation of that sector of the Polish pension scheme.

Furthermore, changes in the retirement age can be considered as major modifications since the current retirement age for women is 60 and for men it is 65, in marked contrast with the previously introduced reform that aimed at the gradual increase of the retirement age (which, at the final stage of the reform, was to be 67 for both men and women), an increase undertaken in response to various economic and demographic factors. These factors include, among others, the aging of society, the delay in the average age for matrimony, the dropping birth rates, and the economic crisis of 2008. Arguably, those broad trends are by no means limited to Poland, and the revision of the reform aiming at the increase of retirement age should be discussed also in the light of such broad processes.

First article in the *Studies and Problems* section briefly discusses the main directions of evolution of the Polish old-age pension scheme since 1999. It pinpoints the most fundamental changes in the scheme and the projected new solutions.

Second article provides an analysis of the projected new major instrument of pension policy – the worker pension plans (PPK). In June 2016 the Viceprime Minister Mateusz Morawiecki revealed the plans regarding the introduction of the new systemic solution in the area of voluntary pension scheme. In February 2017 the plan has been approved by the Economic Committee of the Council of Ministers and currently the project of the future law is being prepared since May 2017.

In Poland it is only around 20% of the population that admits to having some amount of private savings for their retirement. Therefore, the vast majority of Poles spend their monthly earnings on consumption, either because they lack dispensable income or disregard the future social risks connected to getting old. Consequently, after retirement they will be able to count solely on the limited sources from the 1st pillar of the public pension scheme. The government

wishes to change this situation and foster among Polish citizens a stronger habit of saving for the future through the workers pension plans (PPK). Thanks to this program, every working person will have an opportunity to regularly save some amounts for their future retirement.

Since 1st October 2017 the provisions of the new law on pension scheme are in force. Consequently, the retirement age for men is decreased to 65, and in case of women to 60. The next article analyses the present situation with regard to the consequences of the said changes.

Brexit is the process of the withdrawal of the United Kingdom from the European Union. If Brexit is going to involve a substantial curbing of the freedom of movement of persons, this is bound to have some serious consequences for the Polish citizens living and working on more or less permanent basis in the UK. The rights that the Polish citizens currently enjoy while working within the EU are not considered as “acquired rights” in the sense the term has in international law. Consequently, their future rights are subject to debate and negotiations within the Brexit process.

Next article analyzes the current British pension scheme in the context of the entitlements of Polish citizens working and retiring in the UK. An agreement in the area of social security is an important element of Brexit negotiations while the lack of a balanced solution may have major negative consequences. There are, however, some reasons for timid optimism in this area.

The *Reviews/Reports* section focuses on the impact of current jurisprudence in the area of the right to freedom of movement in the EU and social security rights and entitlements. To fulfill the task of informing students and scholars, the *New Books* section informs on new titles (both books and articles in academic journals) in the field, with a focus on foreign titles. From the point of view of dissemination of knowledge and information, this section is an important element of our project.

The *Current Events* section reports on a recent seminar devoted to the topic of Brexit that took place at the University of Warsaw. The list of participants included many major experts from both Poland and other EU Member States as well as scholars, students, practitioners and lawyers. The seminar focused on possible and predictable consequences of this process on the European social policy and the coordination of social security schemes.

The present Journal is open for cooperation with students, academic staff and scholars both in Poland and abroad. We aim at integrating the European community of people interested and engaged in the field of social security policies and schemes, in their legal and social aspects. We cordially invite scholars and welcome their commentaries, proposals and contributions.